

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., 1/2 an
6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., 1/2
an 9 frc., 1/4 an
4 frc. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foie bisericească-politică.**Anul XV.****Blaj 16 Septembrie 1905.****Numărul 37.**

REAȚIUNE.

Ordonanța ministrului Lukács, care nu este altceva, decât punerea în praxă a faimosului proiect al lui Berzeviczy, a stârnit, cu tot dreptul simțul de indignare al naționalităților, contra cărora e îndreptată. Patronii și susținătorii școalelor noastre confesionale se văd lipsiți prin această ordonanță de drepturile lor cele mai primitive, în vreme ce ingerința inspectorilor ieia proporții cu totulul mari, estinzându-se chiar și asupra — metodelui. Situația învățătorilor noștri rămâne de asemenea cu totul la discrețiunea respectivilor inspectori, când pe motivul foarte grav al §-ului 15 din art. 26 din 1893, se prevede înlocuirea școlii confesionale cu una de stat, dacă doi învățători au fost suspendați consecutiv pentru neglijarea învățământului magiar. Paragraful al 13-lea al articolului citat, amintește însă express motivele închiderii, direcția contrară statului: „Ca direcție contrară statului este a se considera ori-ce acțiune îndreptată în potriua constituției statului, caracterul lui național, unitatea lui, independența sau integritatea lui teritorială, mai departe împotriva întrebunțării fixate în lege a limbei de stat.”

Cum se vede, provocarea la numitul paragraf pentru motivarea închiderii cutărei școale, că nu a satisfăcut cerințelor moderne ale limbei magiare, este cu totul neîndreptățită.

Stând astfel lucrul, susținătorii școalelor, după cât suntem informați, sunt hotărâți a remonstra contra acestei ordonanțe și a uza de dreptul lor de patroni și susținători, cerând suprimarea acestor ordonanțe.

Avem deplină nădejde că atitudinea autorităților noastre școlare, va fi demnă și proporționată atacului îndreptat contra școalelor, căci în cazul, că ordonanța intră în vigoare în toată estinderea ei, nu mai are înțeles, ca autoritățile noastre să jertfească sute și sute de mii pentru susținerea unor instituții, unde ele nu au decât rolul de a cincina roată la car.

De astă dată lăsăm să urmeze energicul protest al compatrioților Sași, respective a comitetului administrativ a comitatului Sibiu dela 8 Septembrie a. c.

Tonul rezolut al protestului, argumentarea strict logică sunt de o importanță foarte actuală, de aceea dăm loc la câte-va pasage mai importante:

„Circularele ministrului de culte și instrucțiune publică asupra învățământului de

limba magiară în școalele primare nemagiare și preparandii, Nr. 72,000 și 72,001—1905 conțin măsuri ilegale și anticonstituționale.

De exemplu:

Fixarea țintei învățământului pentru elevii primari ai școalelor populare nemagiare „ca ei să-și exprime cugetele corespunzătoare raporturilor lor de viață, corect în limba magiară, mai departe să poată ceti, scrie și socoti ungurește fluent nu se întemeiază pe o lege, ci este împrumutată verbal din proiectul de lege prezentat și iarăși revocat de guvernul anterior, proiectul lui Berzeviczy, care voia să stabilească prin legislație numita țintă de învățământ pentru școalele primare nemagiare, pe când actualul ministru r. u. al cultelor și instrucțiunii public, o decretează pur și simplu prin ordinațiune, lăsând la o parte legislațiunea; ordinațiunea aceasta este prin urmare o prevaricațiune în sfera de activitate a legislațiunii, a dietei și coroanei, un act absolut și prin urmare anticonstituțional.

Mai departe „dirigiarea învățământului în limba magiară” în școalele populare elementare confesionale cu limba de predare nemagiară, încredințată prin ordinațiunea Nr. 72000/1905 inspectorului r. u. violează legea, care mărginește activitatea inspectorului la controlă, pe când circulara îl însărcinează cu participarea activă la instrucție, făcându-l învățător sau dirigent pentru limba magiară în școalele primare confesionale, prin ceace se violează dreptul garantat prin lege al patronilor școalelor confesionale,

FEUILLETON.

Expoziția „Asociațiunii”.

(Continuare.)

Chilia sau camera a III. ne prezintă o chilie țărănească din Ardeal; pe pereți, la dreapta și la stânga, vedem doue cuimi împodobite cu diferite ștergare și leșnicuțe. 2 cniere, de cari atârână cănițe de lut, 2 blidare cu blide, talere și cănuțe, după obiceiul țaranului român ardelean; la perete sunt așezate 2 lavițe (una dela 1853) vâpsite și alte 2 nevâpsite; la celalalt perete 2 paturi și lângă fie-care pat câte un scaun lung. Paturile sunt încărcate cu străie și perine țărănești. Unul din acelea (iemnul) derivă din Seliște, e mai vechiu de 100 ani și pe din afară întreg chindisit, iar celalalt e vâpsit. În fundul chiliei se vede o masă așternută, iar pe masă e așezată o cunună de spice de grâu. Patru pănuși în mărime naturală, așezate pe lavițe reprezintă porturi femeiești, și anume: una îmbrăcată de dna

Luiza Raț, portul de pe Valea Jiului, alta portul din Perșani (cott. Făgărașului), a treia portul din Rucăr, acestea costumate de Reuniunea femeilor gr. or. din Făgăraș. — iar a patra, costumată de Reuniunea femeilor gr.-cat. din Zlatna, reprezintă portul de acolo. Se mai găsește aici și o roată de tors cânepa.

Chilia a IV. are pereții decorați de sus până jos cu tablouri fotografice, reprezentând vederi generale de orașe și sate: Blajul, Beiușul, Râșinari, Săliște, Orlatul, Gurariului, Poiana Sibiului, Acilini; câte o stradă principală din Săcel (cott. Sibiului) și Topârcea; târgul de vară din Dobru; tipuri și porturi țărănești din: Muncelul mic, Sântahalma, Sântandraș, Răstolt (cott. Selaginului), Jupa (Caras-Severin), Lupeni (cott. Hunedoarei), Roșcani și Făgetăl (ținutului Dobrei), Valea Murășului, Săcele, Roșia (cott. Bihor), Bontariul-infer., Fofeldea, Alțina; nuți, nedee, sezători, hore, procesiuni; clăci din: Săcel, Sântandraș, Sântahalma, Muncelul-mic, Scheii-Brașovului, Bontariul-infer., Poiana Sibiului, Stremț (cott. Alba-infer.); pompierii din Orlat și Seliște; case țărănești, edificii economice, vite, case comunale, școale, biserici din diferite localități. Merită să fie remarcată și aici stă-

ruinta laudabilă a Reuniunii femeilor rom. din cott. Hunedoarei, apoi a despărț. Brașov al „Asociațiunii”, cari au expus cele mai multe fotografii. Pe o masă în mijlocul acestei camere se vede harta etnografică a „teritoriului maghiar” locuit de români, lucrată de stud. tehnic Eugen Tilca, iar pe o a doua masă harta despărțământelor „Asociațiunii”, lucrată de inginerul Ioan F. Negruț jun.

Chilia a V. de asemenea e o chilie țărănească din Ardeal cu culmi și cuiere pe pereți; la cuiere blide, talere și cănuțe de multe fașonuri; lângă pereți lavițe și un pat, care este încărcat cu perine și valuri de pânză; nu lipsește nici aici masa, apoi blidarele ajustate cu diferite obiecte, vase, linguri și altele. Dintre acestea sunt de amintit: o lingură de lemn pentru supă, lucrată cu multă măiestrie de călugărul Țintea dela Seliște; o ploscă de lemn dela 1760; altă ploscă de lemn frumos sculptată cu inscripția tăiată în lemn (relief): „Să trăiască I. P. Roșca din Seliște”; o țiitoare de praț de pușcă a vice-protopopului Elie Câmpean din Gyó-Szt. Miklos, lucrată din os de cerb, toată chindesituri pe din afară; o altă lingură mare de lemn cu chindesituri a lui I. Gligor din Galeș; o a treia lingură

de a numi înșiși învățătorii la școlile lor. Dispoziția aceasta a circulării este așa dar ilegală.

Însărcinarea, ce să dă prin circulară inspectorului r. u. de a cere „ca limba magiară, începând din clasa a doua a școlii primare să se exercite și cu ajutorul învățământului în aritmetică”, tot așa „practicarea vorbirii magiare la învățământul în geografia patriei, istorie și constituțiune” nu se întemeiază pe lege și la o estindere a limbei magiare în școlile primare nemagiare numai legislația, dieta și coroana, sunt îndreptățite, nu însă ministrul; dispoziția de mai sus este așadar ilegală și anticonstituțională;

Însărcinarea, ce să dă în circulara Nr. 72000/905 inspectorul r. u. „de a iniția pe învățător în școlile nemagiare confesionale în metoda firească și singur corectă a învățământului magiar (așa numita metodă directă) violează o lege pozitivă, care (art. 38 din 1868 § 11) garantează patronilor școlilor confesionale dreptul, de a-și determina în școlile lor metoda;

Mai departe dispoziția circulariei Nr. 72000/905, prin care inspectorul r. u. se autorizează a porni neamănat procederea reglementară pe baza art. 32 din 1875 contra învățătorului „care nu și-a însușit limba magiară în măsură, ca să o poată preda în școala primară, sub titlu că din cauza unui defect spiritual nu e capabil a conduce învățământul”, precum și însărcinarea ce să mai dă inspectorului r. u. „de a cere dela autoritatea superioară bisericască, competentă, ca să dispenseze numai decât pe acel învățător, de a preda în școală și să numească în locul lui un învățător auxiliar, care să știe bine ungurește și care să fie

absolvent cel puțin preparandia”, nu este întemeiată în lege.

Din exemplele de mai sus fiind evidente, că circulările nr. 72000 și 72001/905, violează parte legi în vigoare, parte își arogă dispoziții din sfera legislației:

On. comitet administrativ este rugat să ceară dela Excelența Sa, d. minisru r. u. al cultelor și instrucțiunii publice, să supprime executarea circularilor Nr. 72000 și 72001/905.

Preparandia de Gherla.

Serisu-s'au despre examenul de calificatiune din ast an dela preparandia de Gherla în „Gazeta Transilvaniei” lucruri triste. Luat-a o notă scurtă dar înțeleaptă „Răvașul” din Cluj, exprimându-și dorința a afla adevărul; iar „Gazetei de Duminecă” cazul trist i-a servit de prilej pentru a ataca direcțiunea, invinuindu-o cu lașitate față de procedura inspectorului.

Nu și-a dat samă „G. de D.” de păcatele și scăderile, cari sunt afară de direcțiune, cari au contribuit la căderea candidaților de învățători.

De aceea îmi permit a espune răul, pe cum este și unde este, după cea mai bună a mea cunoștință. — iar denu voi mărturisi bine — în interesul mare a cauzei, rog pe ori cine de ori unde, să-l arete unde îl va afla. Să nu amănăm îndreptarea relor, până furia trănietății stricător va nimici acest institut important pentru noi toți, căci din durerile ce le vom simți pentru risipirea lui nu se va reconstrui.

1. Direcțiunea preparandiei are vina, că în lipsa de concurenți cu pregătiri legale și necesare, ani de-arândul a primit

sute de învățăcei chiar și numai cu școli dela sate. În speranța că li-se va deschide mintea și încetul pe încetul vor pricepe și primi învățătura de lipsă. Unii mai dotați dela natură cu pricepere, mai silitori și mai cu bună purtare și ascultare au și devenit oameni de ordine și dascăli foarte buni. Mulțimea însă au făcut foarte puțin. ba unii mai nimic. Profesorii au vina că după trei ani petrecuți în preparandie — pentru a umplea golul mare ce era mai în anii trecuți — pe cei mai mulți, numai diu grație i-au dimis la dascălie.

Dacă ceva e mai de adaus sau de lăsat să agravează sau micșorează vină, ce apasă direcțiunea și corpul didactic.

2. Îngăduințele de ingerință necompetentă pe sama inspectorului din partea direcțiunii nu să poate presupune să se fi făcut din lașitate, cu atât mai puțin din ceva soi de recunoștință — după cum spun corespondenții, ci pentru un fel de îmbălbăzire a inspectorului vehement. În așteptarea și presupunerea că va fi mai iertător, de ce nesmintit vor fi avut mare lipsă șefii preparandiei, dacă nu pentru mai mulți, cel puțin pentru jumătate dintre cei ce doreau să se califice.

Asta o zic din esperință, căci am văzut director și profesori cu lacrimi în ochi pentru trântirea fără cruțare a elevilor.

Nu pot asera în lipsă de document, dar presupun că între cei 54 învățători, au trebuit să fie un număr cinstit și de aceia cari au absolvent în timpul umbrelor groase de grații și ani dearândul și-au neglijat supunerea la examenul de calificatiune.

Apoi de știut este, că unii ca aceștia strică mult și celor mai apti.

Așa să ne închipuim trista întâmplare cu căderea cea mare!

mare de lemn, ce se folosește la stână la jinită. Se mai află expus un pat în miniatură pe din afară plin de desemnuri (motive românești) lucrate de d-șoara Olivia Bardosy; apoi scaune țărănești, icoane etc. Pe lavițe sed trei părechi de păpuși în mărime naturală (câte un bărbat și câte o femeie) reprezentând: una portul din Poiana Sibiului, costumată de Dochia Muntean, celelalte două părechi portul din Seliște (bărbat și nevastă, mire și mireasă). Costumele acestor păpuși sunt dăruite Muzeului de dna Maria Comșa și de comuna Seliște.

În chilia a VI. lângă perețele dela stânga sunt așezate 4 dulapuri; în cel dințiu sunt depuse diferite vase vechi de lut și de metal, scule, cruci, chistornice, brâne, cingători, o țintă pentru împodobirea miresei, un blid de cositoriu al dnei Zoe Petric din Brașov dela 1706, sigile vechi, între cari sigilul lui Avram Iancu, o cingătoare frumoasă cu petrii scumpe a dnei Sabina Dr. Bordia din Abrud; în dulapul al doilea o frumoasă și interesantă colecțiune de oaue incondeiate din diferite ținuturi; în dulapul al treilea se vede albumul de broderii și țesături românești, compus și editat de d-șoara Minerva Cosma, pagini resfirate din acel album printre câtrinte artistice și alte țesături; în dulapul al patrulea diferite bucăți de costume naționale, care de care mai cu gust lucrate: ii, laibăre, cămăși bărbătești, pieptare, pachioale, între cari e de remarcat un pachiol brodat de o femeie din Sebeșul-săsesc cu adevărată artă și cu fineță admirabilă. E proprietatea dnei Maria Cosma.

În fața acestor dulapuri, la perețele dela dreapta, se vede interesantul grup de

păpuși, dăruit Muzeului „Asociațiunii” de dl Teodor Nica, director la Banca Națională a României, și de soția sa dna Ana Nica, reprezentând conductul festiv, ce se aranjează în Brașov a patra zi a serbării „Junilor”. Acest grup mult admirat și în străinătate (Neuwied, Hanovra, Londra și în America) a fost adus la Sibiu de donatori și așezat de dâșii cu cheltuiala proprie în această cameră a Muzeului. Grupul acesta se compune din 32 călăreți și din 2 căruțe cu câte 2 cai, șezând în căruțe fete și neveste. Ajustarea cailor (șele, frâne) e din piele veritabilă. „Junii” în costumele lor pitorești poartă o eșarpă tricoloră peste umăr sau la pălărie. Darul acesta i-a costat pe donatori peste 16.000 coroane; comitetul central în vederea valorii însemnate, ce o reprezintă grupul dăruit, a înscris pe dl și dna Nica între fundatorii Muzeului „Asociațiunii”.

Chilia a VII. reprezintă o a treia chilie țărănească din împrejurimea Băitei (cott. Hunedoarei), având și aceasta pereții decorati cu culmi împodobite cu leșnicute; lângă un părete se vede un pat gătit cu cele necesare după obiceiul locului; o masă tot asemenea gătită; scapne, o ladă, icoane, ștergare, părți de îmbrăcăminte bărbat și femeiești; un costum femeiesc întreg din Hărtigani și altul din Porcurea pe 2 păpuși, etc.

În sfârșit tot în despărțământul acesta se vede expus în două dulapuri albumul artistic editat de Reuniunea agricolă din cott. Sibiului și o mulțime de modele de țesături și broderii care de care mai artistice lucrate, captivându-ți ochii prin frumseța și bogăția colorilor; în alte 2 dulapuri se văd

ștergare fine de improbodit, un costum din 7 bucăți dăruit Muzeului de dna Regina Dragomir din Gurasada, ii, cămăși bărbat, învălitoare, pieptare din diferite locuri. Într'un unghiu al Muzeului părți singurite de îmbrăcăminte de lână și piele, expuse de Reuniunea femeilor din cott. Hunedoarei, de agentura Satulung a „Asociațiunii”, de prin Seliște, Teiuș, Rașinari, Sâncel, Râșnov, Iertof (cott. Caraș-Severin), etc.; apoi în alt unghiu oprege bănățanești în diferite desemnuri și colorii, prevalând totdeauna culoarea roșie.

Obiectele, ce caracterizează ocupațiunile agricole ale țaranului român, au fost expuse în localitățile școlii Reuniunii femeilor române (vechea casă a „Asociațiunii”), și aranjate de dnii: Romul Simu, arhivarul „Asociațiunii”, și Ioan Chirca, al II. notar în Seliște.

Astfel agricultura era reprezentată prin diferite unelte agricole: plugul străbun cu rotițele sale, tănjala, jugul și grapa, seceri, coasă, coasă cu greblă, îmblăcii, greblă cu colți lungi, vânturătoare, felează, ciur, măsurii vechi, ca ferdelă, miertă, cop ș. a., apoi coasa, teocul, entea, furca, grebla pentru fân, cruci de grâu, hechila, pepteni cu dinți mari, pepteni cu dinți mici, furcă de tors, furcă cu roată, răschitor, vârtelnițe, sucală, spată, zimți, etc. Dl Ioan F. Negruț din Blaj a expus harte referitoare la aranjarea unei moșii și altele cuprinzând icoana a diferite instrumente trebuincioase în agricultură.

Economia vitelor era reprezentată prin diferite acarete aparținătoare acestui ram, ca: furcoiu, lopată, hamuri, frâne, căpăstru, funii, șea, scară de încălecat, țesală, perie,

A ne înă după o corespondență ieșită din condeiul unui suflet plin de năcaz, sau altuia, care cercă ocașinea a vătămă și suspicioasă de rău, a-i da importanță infalibilă și pe baze de aceste a învinui de rău, lașitate etc. nu-i treabă nici nobila nici înțeleaptă.

Activitatea corpului didactic dela preparandia din Gherla după cele spuse în p. 1. este o frământare crâncenă de trup și suflet, mai mult: este o adevărată jertfă pe altarul instrucțiunii românești.

3. Mi-e cam groază, dar totuși voi atinge și delicata chestie: Cum petrec preparanzii nostri dela Gherla anii mențiți pentru studiu? și cel de praxă menit pentru a se pregăti la calificare? Mulțimea absolută foarte rău. Repet vorbele distinsului biserician Dr. A. Bunea, găsite în panegiricul dedicat memoriei lui Cipar: „rătăcind asemenea unor stafii de noapte prin fumăria crișmelor” iar cei ce vor fi în corțele acasă, bătând afurisitele cărți, despre a căror farmec bine a fost scris în „G. de D.” repausatul I. P. Retegannul, a uitat însă să spue, cât de grozav bătne boala aceasta în Gherla. Studiul stagnează în speranța devenită ca și pretensiune de a fi împărtășiiți de „gratie gratis data” după datina vremilor mai bune. Schimbata-s-au vremile, pe cum se vede. Înțeleagă cei interesați și vază de studiat serios în viitor!

Aplecat este omul din tinerețe spre păcat. Aplecarea aceasta în libertate și fără controlă duce afund în stricăciune. Pentru urmarea răului ar fi de dorit, ca toți cei mari și tari ai neamului să-și pună în activitate forțele inimei și avutului spre a ridica un institut de adăpost sigur, unde să fie scutiți candidații nostri de învățatori

de stricăciunea, căreia azi sunt espuși în liberul prea liber.

4. Că inspectorul a amenințat preparandia cu închidere, e de crezut. Dar că Escelența Sa voește închiderea preparandiei, poate să fie o scornitură tendențioasă. Escelența Sa în anul curent prin cercular, a dispus pentru susținerea preparandiei jertfe noue. A ridicat adecă taxa de 10 cor. ce o jertfiau în anii trecuți parohiile la 16 cor. Azi parohiile gr.-cat. din dieceza Gherlei, pentru preparandia lor, din porunca Escel. Sale contribuiesc la an suma însemnată de 7744 cor. Noi bisericani, deși suntem săraci ca vai de noi, această jertfă o aducem cu dragoste, dar să nu ni se impute de păcat dorința de a-i aveă pe învățatori sub stăpânirea și ascultarea noastră, nu inclinând la ascultări și porunci străine ale inspectorilor, despre a căror dragoste s'au putut convinge la esamenul de calificare din ăst an!

Șumal, la 31 Aug. 1905.

Vasilu Pop
preot.

Fiți pe pază!

Tohanul-vechii, 4 Septembrie 1905.

Cel ce vede primejdia și nu dă signal de alarmă vinovat este. Mai vinovat este cel ce se acopere cu valul nepăsării când vorba este de drepturi pe cari ori când le poți reclama, dacă din propria-ți îndemn sau lene nu ai abzis de ele.

Știu că sunt în arhidieceza noastră o mulțime de școli cari pe vremuri să numiau „școli grănițarești” și cari erau cele mai

bune dintre școlile noastre române din patrie. El nu mai sunt. Azi să numesc „școli comunale” și au ajuns în halul cel mai mare în ce ne privește pe noi Români din a căror cruntă sudoare s'au fost născut odinioară și să susțin acum. Inspectorii școlari de stat nu-și mai fac nici un fel de scrupul de conștiință când vine vorba la astfel de școli, ei dispun, reglementează și amenință dacă nu li-să face momentan pe voie în ceea ce pretind pentru magiarizare.

Nimeni pe lumea asta nu ne poate deluși că oare pentru ce să pretinde — vădit contra legii — ca în asemenea școli din comune curat române, susținute pe bani românești, limba de propunere să fie dublă adecă română și magiară, sau mai corect, și dupăcum inspectorii înșiși spun: magiară și română?

Dar pretenziunea aceasta nu să mărginește numai la atâta. Inspectorii pretind ca toate protocoalele, evidențiile, corespondențele cu forurile imediat și mediat superioare, să fie purtate numai în limba magiară. Subscribul care de când are norocirea sau nenorocirea să fie în fruntea unui senat dela asemenea școală a făcut amara experiență, că ori ce recurs, ori ce mijloc de plângere contra unor asemenea ne mai pomenite abuzuri, fie fost susținute până la locul cel mai înalt au ajuns la nimic, iar ca urmare s'a trezit consignat la cartea neagră fiind ani de-a rândul lipsit de ajutorul de stat ce anual să imparte preoților gr.-cat. români.

Muncă sistematică de distrucție să urmează față de aceste nenorocite școli românești, și am ajuns acolo când cu tot dreptul putem să ne punem întrebarea și suntem datori a ne consulta că oare mai sunt ele vrednice de-a fi ca atari susținute

biciu de cânepă, biciu de curele, șustan, hurdoiu de ales unul, troacă de adăpat vite, colecțiuni de numiri de vite, oi, cai, de câni, etc.

Cultura grădinei prin unele instrumente, ca: arșul, cosorul, fotografiile.

Cultura viilor era reprezentată prin un teasc de vin în miniatură expus și donat Muzeului de comuna Aciliu; de asemenea a expus și dăruit Muzeului despărțământul „Sebeș” al „Asociațiunii” un car în miniatură cu toate vasele și unelele necesare la culesul viilor, la stoarcerea mustului și păstrarea vinului.

Pădurăritul era reprezentat prin un joagăr frumos lucrat în miniatură, expus și dăruit Muzeului de comuna Gurariului.

Stupăritul a fost reprezentat prin diferite obiecte expuse de dnii: Alexandru Vlad, preot în comuna Mag și Ioan Chirca, al II. notar în Seliște: S'au putut vedea coșnițe de stupi, cari arată fazele, prin cari a trecut stupăritul dela început până astăzi. Ca prima coșniță ni se arată o buturugă de arbore; urmează apoi coșnița făcută din școarța de arbore, cea de nuiete de curpen și răchită în formă conică. După aceasta ni se prezintă coșnița de nuiete provăzută cu lădiță de trecere și rame (cadre) mobile; coșnița de papură cu capac, și în fine coșnița mobilă completă ca ultimul stadiu. Toate acestea au fost espuse și dăruite Muzeului de dl Alexandru Vlad; iar dl Chirca a expus coșnițe sistematice și diferite rechisite de stupărit, între cari și o mașină pentru extrasul mierii din faguri. Literatura stupăritului era reprezentată prin: „Economia stupilor”, de Ioan Molnar. Viena, 1785. S'a mai putut vedea și un interesant cuib natural de vespi (insecte înrudite cu albinele).

Cultura vermilor de mătăsă era reprezentată prin vermi în natură, gogoșe și un model de răschitor de dăpănat mătasa, care a și funcționat în decursul expoziției, toate expuse de fiul dnii Alexandru Vlad din Mag.

Industria agricolă era înfățișată prin o pină de olen în miniatură, expusă și dăruită Muzeului de comuna Sibiei, prin o fotografie a atelierului școlii de industrie, susținută de comunitatea de avere dela Caransebeș, unele agricole în miniatură, grapă, furci, greblă, vase de lemn, etc.

Păstoritul a fost bine reprezentat prin: o stână în miniatură cu toate apartinențele expuse de comuna Seliște, o strungă expusă de dl I. Chirca, azi ambele proprietatea Muzeului, o stână în mărime naturală provăzută cu toate vasele și acarele necesare la gătirea cașului și a brânzei, expusă (în curtea „Asociațiunii”) de comuna Poiana Sibiului; în stână s'au putut vedea: scaun, masă, căldări, ciubară, putini, găleți, strungărețe (ulcele), crintă, străcarătoare de lână, linguri, cuțite, foarfeci de tuns oile, arme de ale ciobanilor: bațul, vesminte: gluga, cojocul, apoi indispensabilul fluer, ș. a.

Vănatul a fost bogat reprezentat prin colecția dlui Petru Popovici din Brașov, expusă în sala de gimnastică a Internatului „Asociațiunii”, și cuprinzând numeroase animale sugătoare și paseri umplute, piei de fiară sălbatice și arme. Tot aici s'au mai putut vedea frumoase colecțiuni de insecte, fluturi, etc., formând această sală un mic muzeu de științe naturale.

Pescăritul a fost și el încălțva reprezentat prin întruțe și roci.

ALTE SCRISORI.

Scrisoarea IV.

(Caracterul.)

(Continuare.)

Unui prietin.

E bine să cetești mult, e bine să ai o lectură vastă. Dar o astfel de lectură, pe care să o pricepi, asupra căreia poți să judeci tu însuși, adevărurile căreia și pentru ce le primești, ori dacă le respingi, ești conștiu pentru ce nu voești să fie și a tale. Să cetești dar cu socoată și chibzuială, să-ți spună altui mai cu minte ce să cetești. — Dar să cetești ori ce, nu ai dreptul decât atunci, când ai un caracter deplin format. Atunci când gândirile tale sunt limpezi și statornice, atunci când principiile etice ce vor aveă să te călăuzască în viață, au prins rădăcini adânci în sufletul tău, par una cu el, atunci când poți câștiga cunoștințe nouă, — căci de acestea nu vei aveă nici când destule — dar când nu mai ești în primejdie de a te ciătina la suflarea ori cărui vânt.

Căci de e caracterul, sufletul, oțălit pentru lupta vieții, suferul luminat și conștin, nu e de a se trece cu vederea, că oțălireă aceasta, luminarea, conștiința și consecuența aceasta, se câștigă cu greu și foarte pe încetul. Ereditatea, mediul etc. își au partea lor, cât vor aveă-o, în formarea caracterului, dar nu-s hotărâtoare. Mai ales e absurd să tâlcuești prin influința mediului imoralitatea unui tânăr, care a crescut într-o familie cinstită, și care numai

sau ba? Ele se susțin exclusiv din sudoarea românilor cu arunc comună, și aici colo sunt ajutate și de stat cu câte ceva, iar din fondul grănițaresc li să dă de regulă cea mai mică cvotă anuală. În schimb inspectorii statului le socotesc ca pe nește adevărate terene pe cari pot să-și adune lauri de proprie înălțare și dovadă a zelului lor de magiarizare.

La urma urmelor, când e vorba la adecă, atât de nepăsători nu sunt românii noștri ca să nu poată face și ei un lucru bun dacă voesc. Căci a ne lăsa să fim pe proprii bani magiarizați asta e cea mai mare lașitate. Încăi vom face altă treabă cu banii ce-i dăm anual la asemenea școli și vom mântui cu ei interese de alt caracter.

* * *

Ca să văză ori ce om și să știe cu ce fel de șicane avem să luptăm noi cei ce stăm în fruntea unor asemenea școli numite comunale, — și să vadă și acei mulți, de tot mulți învățatori naivi din generațiunea mai tină, cari nesocotesc principala lor datorie de a să pune cu trup și cu suflet pe lângă autoritățile confesionale, iar nu a le trada umbând în ruptu capului după grația inspectorilor, — las să urmeze aici descris pe scurt o nouă pacoste ce anunță școlile foste grănițarești.

Cutare ministru — liberal sau neliberal, tot atâta — a dat ordin ca la școli să se înființeze biblioteci. În senzul acesta a recercat pe inspectorii săi ca să aducă ordinul la îndeplinire. Le-a trimis apoi consignarea cărților alese spre a fi procurate în biblioteci. Firește că toate acestea sunt exclusiv numai în limba magiară tipărite. Acel domn ministru însă care își trage fa-

buioasa leafă din banii de dare ai tuturor locuitorilor din patria aceasta poliglotă, în care noi românii suntem cei mai mulți și îndată după magiari, nu și-a luat atâta osteneală să caute pentru școlile cu limba de propunere română și cărți românești de cari sunt destule și încă foarte bune.

Inspectorul comitatului nostru transpunând catalogul cu cărți magiare ne-a recercat ca să procurăm bibliotecă în termen scurt. Senatul școlastic a socotit cu tot dreptul să-i răspundă dlui inspector că în comuna noastră există deja de mult înainte 2 biblioteci (a agenturei Astrei și a corpului didactic) și că școlarii noștri neștiind limba magiară în măsură de a ceti cărți scrise în ea din bibliotecă; aceasta nu află de lipsă a să procura.

Atât a așteptat inspectorul pentruca să interzică la moment folosirea din partea școlărilor a cărților din bibliotecile noastre luând cu o cale pe corpul didactic la răspundere separată pe tema: cum să poate copiii noștri să nu știe limba magiară (!) în măsură ca să înțeleagă cărțile? — iar pe senat somându-l să se conformeze ordinului de a procura bibliotecă magiară.

Senatul în trată ședință a sa — văzând că de unde bate vântul a decis ca dacă-i pe atâta ca să procure bibliotecă școlară, atunci aceasta să fie compusă din cărți jumătate românești și jumătate ungurești, iar pentru alegerea cărților potrivite a exmis o comisiune din câțiva fruntași din loc, promițând că până după alegerea cărților române și mijlocirea primirii lor de bune să rămână întreagă afacere pe loc. La concluzul acesta vine scripta dlui inspector Nr. 1058/905 care glăsuește așa: Concluzul nostru nu să aproabă. Ne în-

științează că dl ministru însuși a exmis comisiunea pentru alegerea cărților dintre cei mai de samă scriitori și pedagogi (magiari) din patrie. Dacă ne trebuie cărți altfel decum sunt cele recomandate de dsa să ne adresăm cătră dl ministru printr-o rugare. Ne provoacă apoi să procurăm bibliotecă dispusă în ordinul ministerial, iar dacă nu am fi aplicați a face aceasta să recurăm la comisia administrativă. Atât.

Evidentă este tendența acestui nou ordin de a procura bibliotecă ungurească acum îndată plătind suma considerabilă de 517 cor. 49 fl. pentruca să o mănșe pravul într'un dulap din școală, iar cât pentru cărțile românești să așteptăm răspunsul dlui ministru, pe care înainte putem să-l prevedem decumva nu-l vom tot aștepta până la calendele grecești.

Este asta bunăvoință, adecă despre bunăvoință — pe care am avea totuși drept să o cerem și noi — nici vorbă nu-i, dar echitate și drept? Nu-i asta o șicană și constrângere ca să dăm bani scumpi pe nește opuri de cari nimeni nu să va folosi, în schimb oprindu-să și atrofiindu-să gustul de cetire al copiilor noștri cari singur din cărți românești ar putea să învețe ceva?

Cu toate acestea noi vom merge cu dreapta noastră plângere până unde vom putea merge, iar la caz când rezultatul ar fi nul, vom avea cu o cauză mai mult a ne gândi la nenorocirea noastră de a susține școli comunale ca să nu ne stingherim noi înșine cu voia noastră cel mai sfânt drept din lume: *dreptul limbei maicei noastre române.*

Bârseanul.

de o jumătate de an e la universitate, de pildă. Causa nu e alta, decât inclinațiile rele, ce se ascund în ori care om, fie el și sfânt, cari izbugnesc, dacă puterea morală nu e destul de mare, dacă principiile etice nu-i luminează destul de mult. — cu un cuvânt, dacă caracterul său e nedepin, ori numai jumătate format. Înțeleg rolul unei eredități în formarea caracterului: cuminența și cinstea, ce în unele familii trec din generații, în așa fel, că fie care mamă din această familie își cunoaște sfințenia datorinței sale, sădește în sufletul fraged al odrăzleilor, tot ceea ce e bun și frumos, — așa după cum în inima sa le-a sădit toate acestea maică-sa, iar în inima maică-sa bunii: pe care abia a cunoscut-o. Înțeleg rolul unei eredități în formarea caracterului în felul acesta, ca tatăl să fie un model de hărnicie și de cumpăt, care încunjură ori ce sfadă, ori ce vorbă grea și urită în fața copiilor, — și nu numai atunci, ci totdeauna. Dar, evident, aceasta nu e mai mult ereditate, ci educație. Hotărât că da! Căci nu mă va putea convinge nimeni nici odată, că niște părinți buni și curați ca niște ângeri, vor avea copii după chipul și asemănarea lor, și în cazul acela, dacă nu ar avea nici o grijă de educația micuților. Pecum de asemenea e absurd să spui cu siguranță, că un bărbat bețiv, pătimaș etc. va avea prunci întocmai, chiar când nu le-ar da nici o pildă rea, ci dimpotrivă le-ar da creșterea cea mai bună posibilă.

Căci, iubite pretine, noi, creștini cum suntem, avem o altă convingere despre om, de cât cei ce croesc la teorii fantastice. Noi știm că omul nu e numai materie, ci și spirit, și că spiritul acesta, principiul

acesta nematerial, sufletul, e omul adevărat. Și noi știm, aceasta chiar dela ei, că toate legile și deducțiile lor au valoare numai la ceea ce e materie. Noi știm și credem, că sufletul fie-cărui om are să-i multămească existența lui Dumnezeu. Și aceasta în momente de dureri mari, de desnădejde o admit și ei, când pentru existența lor nu-și blastămă părinții, ci pe Dumnezeu: „Doamne de ce m'ai lăsat!“

Așa dar nu ereditatea, ci educația e ceea ce formează caracterul. Petricică lângă petricică, lespede lângă lespede, încet și pe îndelate se ridică și să întărește ei. Și petricele celea mai din jos, care să fie mai trainice, trebuie pusă de mâna mamei și a tatii, până când e încă tinărul în sinul familiei, — celelalte sub supravegherea și controlul lor. Ei să cerceteze ce învață, ce gândiri și convingeri nouă au, ce citească. Și dacă bagă de samă că într'un punct sau altul, se abate dela învățul, dela direcția sănătoasă de acasă, să-i arete așa cum numai părinții știu arăta, greșala, și să-i ajute să o părăsască, să o încunjure.

Năcazul cel mai mare e însă aici, că acest control nu poate fi purtat atât de exact, până ce caracterul e deplin format. Dar totuși pietricelele celea mai de lipsă pot fi pusă și așezate bine, atunci când tinărul ajunge mai de parte de vatra părintască.

Împrejurările și mediul de traiu de aici în colo, negreșit că vor altera unele ori altele din vederile lui. În multe privințe, aceasta nu strică nimic. Iar în ceea ce e stricacios, nu poate fi zdruncinat atât de tare, încât să nu se mai poată ridica. Căci încă odată, iubite pretine, ceea ce ne face să cădem, nu-s într'atâta ocaziile, cât

mai mult patimile, cu cari ne naștem, și cari is legate de ființa noastră ca un blăstăm de care nu ne putem desface. Acestea trebuie să izbugnească odată, în fie-care individ, și răul nu zace în ivirea lor, — căci aceasta e necesară — ci în faptul că nu toți suntem destul de tari atunci când se arată. Dar de eșit la iveală, patimile acestea, iasă, ori ești acasă, ori în societăți de pretini agomotoși. Ce s'ar alege oare de un tinăr ce ar fi se crească după principiile lui Rousseau? La vrîstă de 18 ani cred că va ști, va cunoaște tot așa de bine nu complicațiile și variațiile, ci trăsăturile fundamentale a patimilor. Răul e în noi înșine, pe care îl putem ascunde, ne putem lupta cu el, îl învingem chiar, dar nu-l putem seca să nu mai fie. Și singura comoară, singurul depositar, din care ne putem lua armele în porivă acestor patimi, — fie ele „sumetia vieții, fie pofta ochilor ori a trupului, — cum zice scriptura, — e fondul moral ce-l avem, e sufletul luminat și încălzit de principiile de etică curată, e caracterul, întru cât ni e format până atunci. De aceea educația trebuie începută din bună vreme, și trebuie continuată fără întrerupere.

Îți aduci aminte, dragă pretine, de o povestire a lui Gorkij? Am cetit-o împreună. Un muncitor socialist își spunea povestea vieții sale, și susținea că nu e responsabil de tot ceea ce a făcut, fiind-că omul nu are voință slobodă, greul vieții și împrejurările te fac să fi un cinstit, ori de nimica. Și toate acestea le spunea, ca să încurajeze pe un pretin, care desnădăjdise de viața decăzută ce o ducea. Dar nu l'a putnt încuraja. Acesta-i spusese, socialistului, că ereditatea nu poate fi la el cauza căderii, căci

CORESPONDINȚE.

Misiuni populare.

— Cîndul de câmpie. *) —

În 25 Aug. la 8 oare a. m. s'a început serviciul mînecatului în biserica parohiei vechi din Cînd. erau prezenți Preaon. Du protopop al Ludoșului Nicolau Solomon, Vasiliu Angel, paroh, Dateș, Ioan Bozdoc și Vas. Suciu, parohii dela ambele biserici ale Cîndului și o mulțime de popor din comună. Curînd sosiră preoții vecini Benjamin Pop Lupu din Tăureni și Macavei Groze din Cooc, înbrăcați în ornatele sacre cu crucea în mîna în procesiune cu poporenii din ambele parohii. Serviciul mînecatului l-a îndeplinit parohul bis. vechi Ioan Bozdoc, la sfîrșitul serviciului Preaon. protopop a vorbit despre misiunea preotului, introducînd poporul credincios în cunoașterea solemnităților, ce erau se urmeze și în o predică foarte frumoasă, începînd dela cuvintele „mergeți în toată lumea și învățați toate popoarele cel ce va crede și se va boteza mîntui-se-va“, arăta chemarea preotului, și în urmă anunță poporul credincios programul solemnităților și a tuturor ceremoniilor, ce se vor îndeplini; după care invocînd rugăciunea „împărate ceresc“ se începe serviciul s. liturgii celebrat de preoții amintiți, pontificînd Preaon. protopop. iar ca diacon funcționînd preotul Ben. P. Lupu.

Biserica într'atîta era de îndesată de popor încît preoții abia putură eși din altar cu ss daruri. iar cimiteriul din jurul bisericii deși era destul de estins, abia putu cuprinde mulțimea de popor. la sfîrșitul sf.

*) Întîrziată din lipsa de spaț.

are un frate. om cinstit și harnic; că împrejurările asemenea l-au putut nimici moralizăre. de oarece frate-său a crescut și a trăit într'aceleași împrejurări. Ci, spunea el, simțeste că n'are un punct, de care să se razime în viața. n'are de unde-si scoate puterile de lipsă. simte că trebuie să se sprigine în ceva, ce să poată sta iarăși drept. ca și când a fost copil în sat la ei.

Omului acesta i-a lipsit. dragă pretine. *fondul moral* de care să se razime, nu i-au fost sădite în suflet principiile de *etică curată*, nu a avut format un *caracter moral-creștin*. Acesta e razimul, pe care îl caută și nu-l găsește.

Alfius.

AVIZ!

Prin aceasta aduc la cunoștința On. Public, că cu ziua de 15 Sep. a. c. imi voi schimba locuința în strada Tipografiei în casele de sub Nr. 169 unde a fost cândva hotel „Coroana“.

Sperez, că și mai departe On. P. mă va sprijini cu binevoitoarele comande, promițînd, că voi fi prompt în execuție și modest în prețuri.

Cu stimă:

Nicolau Baicu,

pantofar.

(20) 2-5

liturgii a predicat Preaon. protopop despre „scopul și destinațiunea omului“. apoi la 12 oare sfîrșindu-se s. liturgie și încunjurîndu-se biserica, s'a încheiat ceremoniele.

După amiazi la 2 osre s'a început în-sărutul săvârșit de parohul Vas. Angel. iar după însărat a predicat preotul Ben. Pop Lupu. despre „penitență“ și cetindu-se molitvele la cei prezenți, s'a început mărturisirea în ambele biserici. Până la apusul soarelui vedeai poporul grupat în jurul bisericilor, așteptînd fie-care sosirea rîndului pentru a se mărturisi, și cu toate că 5 preoți mărturisiră, totuși mult popor se duse la casele lor fără a-și putea împlini dorința. În 26 Aug. după resărire soarelui se începură iarăș mărturisirile până la 8^{1/2} oare, când s'a început serviciul mînecatului îndeplinit de parohul propriu al bisericii noue Vas. Suciu. unde acum s'a îndeplinit toate ceremoniele; apoi urmează s. liturgie celebrată de preoții Vas. Suciu, Ioan Bozdoc, Vas. Angel, Macavei Groze și Ben. P. Lupu, pontificînd Preaon. protopop. fiind lector clericul Georgiu Grecu. după cetirea sîntei Evangelie a predicat preotul Vas. Angel în un stil foarte ușor și cuvinte alese, despre „s. Eucharistie“, arătînd decădița omului prin păcat. rescumpărarea prin Isus Christos, și ridicarea la grația perdută și împărtășirea darurilor prin s. Eucharistie.

Sub durata pricesnei s'a împărtășit de s. cuminecătura toți penitenții, între cari și cei din parohiile învecinate, și chiar și greco-orientali mulți. din comuna Cînd. La 12 oare sfîrșindu-se s. liturgie, s'a încunjurat biserica în procesiune, apoi Preaon. protopop în o vorbire avîntată spune, că locul pe care ne aflăm, este sînt că în acela se odihnesc cadavrele tuturor moșilor. strămoșilor. părinților, fraților, surorilor și a tuturor creștinilor mai înainte decedați, și că sufletele lor împreună iau parte la solemnitatea și actele de pietate ale noastre, datori suntem deci și noi să grăbim spre ajutorul lor cu rugăciunile noastre către Dumnezeu. provocînd pe credincioși a-și pleca genunchii pe acel loc, a cetit rugăciunile dela deslegarea morților, după cari sfîrșindu-se ceremoniele, poporul s'a împrăștiat. iar la 2 oare d. a. s'a îndeplinit serviciul inseratului în biserica parohiei nouă de preotul Macavei Groze și diaconul Georgiu Grecu, după care s'a cetit paraclisul s. Vergure Maria în genuachi în fața altarului de către Preaon. protopop și ceilalți preoți de față.

De încheiere a tuturor ceremoniilor și solemnităților a vorbit Preaon. protopop Nicolau Solomon în fața poporului. care părea că din minut în minut se înmulțește și se îndeasă să-i andă cuvintele dulci; întărind poporul în credință. îl îndeamnă la o viață religioasă. deamă de fii bisericii lui Christos. arătîndu-le că credința în Dumnezeu și alipirea omenimei sub sentul bisericii lui Christos ne întărește și ne înmulțește zelul pentru o viață fericită atît pe pămînt cît și sus în ceriu.

Astfel s'a sfîrșit misiunile populare în câmpia mînoasă, unde multe fructe bune ar putea aduce misiunile populare atît bisericii cît și fiilor sei credincioși.

Un participant.

Noutăți.

Știri personale. P. *Raymund Netzhammer*, rectorul colegiului grec din Roma. a fost numit de Sîntia Sa, arhiepiscop catolic de București, în locul rămas vacant prin moartea lui Hornstein. Arhiepescopia de București poate fi mîndră de noul său mire. care e un învățat călugăr benedictin și cunoaște bine țara și limba românească. Din pana dînsului au apărut: Despre raporturile religioase din România. Poziția noastră față cu biserica gr. ort. Creștinătatea în vechea Tomi, Istoricul mănăstirii dela Grotta ferrata, a Colegiului grec din Roma ș. a. Dorim îndelungă și fericită păstorie!

— Episcopul Ardealului *contele Majláth Gusztáv Károly*, a fost numit de Majestatea Sa consilier intim. Vrednică distincțiune și mai vrednicului Arhieru.

Din Arhiepescopie. Până la 30 crt. e de ocupat postul de cantor-învățător ambulat la Gădălin Vișa (tr. Coșocna) și de învățător la Dămbal-de-câmpie (tr. Cătina).

Populația institutelor de învățămînt. Pe anul scol. 1905/6 s'au înscris la *gimnas* 472 elevi anume în cl. I. 68, II. 55, III. 72, IV. 65, V. 64, VI. 52, VII. 52 și VIII. 44. — la institutul *preparatorial* 85, anume în cursul I. 19, II. 28 și III. 38. — la *școala de praxă* 52 elevi.

Crisa. Dieta convocată pe 15 crt. a fost din nou amînată prin rescript regal până la 10 Oct. din motiv, că ministrul Fejérváry a prezentat Majestății Sale dimisia guvernului. care a și primit-o.

Vești bune. Publicăm cu plăcere următoarele șire: Duminecă în 10 Sept. n. am avut norocirea să asist la sîntirea noiei „școale populare gr.-cat.“ din Uricani. la care a fost de față mai tot poporul din estinsa comună, cu mic cu mare. Nespus de mare bucurie puteai ceti de pe fețele rumene ale acestui popor de munte, care din truda și osteneala sa proprie, prin buna conducere a păstorinului lor sufletec, în vreme scurtă a putut ridica o școală cu două sale de învățămînt din material solid de piatră. corespunzătoare legii și un cortel confortabil, o școală, ce nu numai unei atari comune de munte. ci și ori cărei. comune fruntașe i-ar face cinste. Bucuria lor însă s'a potențat și mai mult prin împrejurarea. că Preasîntitul Domn Episcop al Lugojului. a esmis ca comisar pe însuși secretarul Sîn. Clarissimul Dr. Dănilă Fireza. care e fiul acestei comune, și care a condus actul sîntirii. Cuvine-se laudă poporului din Uricani. care a ascultat glasul păstorinului său, cuvine-se laudă poporului din loc. On. Nicolae Zugrav. care astfel a știut povățui pe credincioșii săi. încît în un an gren ca acesta a putut eși la izbîndă. De nildă servească drept aceea popor și păstor. tuturor acelora. cari voiesc și lucrează spre înaintarea neamului nostru românesc. A.P.B.

Pentru sufragiu universal. Ni-se scrie că se fac pregătiri de a se ține o mare adunare de popor și în comuna Bucium din Munții Apuseni. care numără la 5 mii locuitori. Tot cu acel prilej se va constitui acolo și clubul partidului național român. începîndu-se în chipul acesta organizația de jos în sus, ca aceasta din urmă să se poată face cu atît mai ușor și mai impunător.

Posta redacțiunii.

G. G. V'a întrecut altcineva, care a și fost mai binevenită, fiind mai scurtă.

Un călător. Vom face ceva.

A. C. Raportul D-tale întărind prea mult, și-a pierdut importanța. De altcum pentru o foială bisericească era și din cale afară prea lung. Regretăm.

S. G. Acelaș considerații avem și față de Dvoastră deși ținem și noi să se cunoască în cercuri cît mai largi neobositul zel și activitatea zelosului protopop al Almașului. Serbările dela Sibiu ne-a ocupat tot spațiul.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Suflete curate.

— Povestire originală a „Unirei”. —

(Continuare și fine.)

Notarul se învoi să deschidă și aceea. Și acolo grămadă galbină, strălucirea aurului. 6 mii de floreni în galbini, numărați unul câte unul. — Fără de aceea vr-o patru zloți în cruceri.

Mirarea tuturor era de nespus.

Clopotarul zise: „Drept că dela bancă chiar așa ne-au spus: tot în galbini au dat. Dar părinte Marinescule eu îți spun acum pentru a treia oară: „Ai un dușman mai negru decât dracul.”

Banii se ridicară și Lunia viitoare, spre marea mirare a tuturor celor dela bancă au fost depuși de însuși curatorul iar.

Din toată cercetarea s'a aflat numai atâta: Un domn galant, ce spunea că e pictor, și are să zugrăvească biserica, a venit cu libelul.

Pavel judele și curatorul, cu doi bătrâni, se întoarsă foarte mândri dela oraș. — Întraseră într'o crișmă dela marginea cetății, și acolo vinul se păru că-i otrăvit. Scuipară cu greață pintră dinții lași și ieșiră, injurând pe jidan.

Pe câmp afară vântul sta să-i întoarcă înapoi. Nori negri, grei să framântau deasupra, sugrumându-să. Din vreme în vreme bice de argint plesneau fulgerător, fără să răsune.

— „Să grăbim cumetre, că ne apucă un fuiag ca acela, de ne-or plânge sălcile astea de milă!”

Sălcile de pe marginea drumului să plecau până la pământ. Stropi dar, rași grei, băteau unde și unde.

Pavel curatorul însă nu vedea furtuna de afară, pe el îl ardea, îl zbuciuma, îl tortura o grozavă furtună din lăuntru. Ce a folosit el din toată mișelia săvârșită? A făcut destul poștei unei femei blăstămate. Da! Ochii aceia mici, gălbui, fața aceea suptă, și acel glas răgușit a notăreșii, l'au îndobitocit cu totul și pe el, pe el care a trăit totdeauna bine cu popa. — Atunci când a venit femeia la el era cam băut. Atunci spusă că a mai înșelat pe popa. Atunci se vede a fost sălășluit dracul în el. — Dar acum, iată, a stricat cinstea unui om, care singur nu se putea dezvinovăți. Poate să joare că nu el ș-a scris numele, dar numele e scris așa cum fusă el, poate să joare că sigilul nu el l'a pus, — dar asta nu ajută nimic, după ce și de bani s'ar fi jurat că nu-s la el, și totuși i-au găsit acolo. — Curatorul se cutremura ca de o descărcare nervoasă, și ofta din adânc.

„Grea furtună fraților!”

„Grea Pavele, să grăbim numai să nu să dezlănțue întreagă.”

— „Pentru mine s'a dezlănțuit” gemu acesta.

Bătrânii nu înțeleseră, ci dădură numai din cap.

Pavel Mărunțan era un om aspru. Împotrivirea femeii nu o putea erta nici când, ori despre ce ar fi fost vorba, ca jude toate afacerile și le îndeplinea hotărât. Nu prea

plătea jidanului, dar ce păcat e într'asta? Pe câți slabi nu-i înșală Iuda?

Avea însă o slăbiciune mare. Iubia pe fata notarului, ca și când i-ar fi fost copila lui. El nu avusă băieți, și firea lui aspră nu se putu indulci prin nimica. Pentru Veturia însă ar fi fost gata să intre în foc. Și iată că notăreșita cunoscându-l bine s'a folosit de această slăbiciune pentru ca să-și răzbune.

Răzbunarea asta, se gândia curatorul — poate să fie ajuns în parte. Dar ce folos din ea? Doctorul va mai veni pe la notarul? De bună samă că nu!

Trupul puternic să clătina înbătaia vântului aprig. Cei doi bătrâni nu-l văzură nici când așa de abătut.

La marginea satului, la crișma lui Pătruț, Pavel se opri. „Să mergem la un păhar de vin, că eu am amorțit de tot.”

Întrară în lumina slabă a chilii. Crișmarul adusă o litră, apoi două și oaspeți se înferbântară. Vorbiră de hoția nemai pomenită. Popa să fie de vină? Pavel să svârcolea pe scaun. Ochii îi ardeau, să mărîră, mâinile i-se muieră, atârănând de-alungul scaunului. Îi venia un nod în gât, să-i înecă răsufierea. — La a patra litră, când clopotarul spunea că nu-i lucru curat ce s'a întâmplat cu popa, curatorul trase aer mult, peptul umflându-i-se părea că se deșiră, și apoi gemu.

„Preotul e nevinovat!”

Și păru că e gata să spue totul. Dar deodată îi fulgeră un gând, și cuvintele i se opriră în piept.

Târziu zise: „Nu, nu acum! Dar vă spun pe cât e de sfânt că azi e Luni, vă spun că popa e nevinovat.”

Bătrânii îl privea mirați. Fața îi era grozav de dureroasă, palidă ca de mort. Ochii luceau în clipiri bolnave.

„Dar atunci care e hoțul Pavele?”

— „Nu! Nu acum!” gemu acesta iar.

* * *

La preotul acasă era jale ca și când ar sta un mort în casă. Părintele, cu toată tăria lui, îmbătrâni supt pata de rușine. Femeile o duceau numai într'un plâns. Singur numai fetițele cel mici mai trăiau parcă, în casa aceasta.

Doctorul îi cerceta des, dar mângăerile lui puțin ajutau. Ca să arunce ori ce urmă de bănuială, că el ar crede de adevărată această mișelie, ceru mâna fetei.

— „Doamne, doctore, cum gândești că near sta bine nouă acuma veselie?”

Și Sabina își topi în lacrimi luminile albastre.

* * *

Dumineca viitoare la liturghie popa părea scos din groapă. Doctorul era în sat și veni și el la biserică. Preuteasa în scaunul ei de cinste părea impetrită. Notăreșita la partea stângă, sta și ea cu ochii în cartea de rugăciuni.

Înainte de-a rosti preotul Tatăl nostru dela sfârșitul liturghii, Pavel curatorul, eși din mulțime și merse drept înaintea altarului.

Părea că să înădușe, dar în sfârșit izbuti să vorbească.

„Creștini mei. Un greu păcat și o mare nenorocire a dat peste mine. Mare e unul Dumnezeu și mă va erta de mă veți erta și Dvoastră. Dacă necuratul mi-a dat putere să săvârșesc fapta, iată Dumnezeu mi-a dat putere și tărie să mi-o și mărturisesc. Eu am scos banii din bancă, cei 6 mii, și eu i-am ascuns în lada bisericii, ce să află la părintele. Eu am furat libelul, am subscris numele dlui, am pus sigilul. Și părintele n'a știut nimica. Nici altul. Numai eu și cineva care mi-a vărsat veninul în suflet. Iată acolo în scaunul din stânga e aceea care m'a îndemnat!” și arătă spre notăreșita. Apoi povesti din fir în păr cum s'au întâmplat toate.

Oamenii ascultau nimiți, și când termină o bucurie mare se cetea în fețele tuturor. Preotul zise cu sufletul înălțat sus sus la Dumnezeu într'o mulțămîntă ferbinte:

„O mare fantă creștinească ai săvârșit acum, curatore! Dumnezeu să te ierte, că eu te-amiertat.”

Pe notăreșita însă a trebuit să o ducă cu căruța acasă; își perdusă conștiința.

* * *

Doctorul Ionescu către Sabina.

Dragă Sabino!

„Număr zilele și socotesc ceasurile din zi, și mi-să pare că să tot depărtează vremea cununie noastre, în loc să se apropie. — Nu-ți pot spune cum mi-ai umplut viața întreagă. Tot ce am în casă mi se pare că-s pentru tine făcute. Dacă privesc chipul Mântuitorului și a Precurarei din cadrele lor aurite, mi-se pare că ele te caută să te vadă lângă mine. Oât va fi de bine, când ne vom ruga îngenunchiați împreună înaintea lor. N'ai nici o teamă, eu nu te voi opri în veci dela sfintele tale rugăciuni. Știu că ele sunt nutremântul sufletelor, și noi sufletele ni le iubim. Oglinda mea, frumoasa mea oglindă de Veneția te chiamă să-ți prindă chipul vergur. Să vezi cum așez toate prin casă! Și toate le încerc să vad cum s'ar potrivi pentru tine. — Iar dacă es afară în grădină, — am și o grădiniță — florile toate pare că-mi vorbesc de tine, și îmi pare că anume își păstrează frumuseța primăvăratică, deși e spre toamnă, până vei veni tu să le mângâi. — După o jumătate de an cel mult va fi așa cum doarești tu, și după cum de mult încă m'am gândit și eu. Ne vom muta la țară în mijlocul naturii curate, în mijlocul poporului nostru năcăjit. Casele părinților ne așteaptă în liniștea măreață. Voi fi doctor gratuit, las ori ce slujbă. Avere ne-a dat Dumnezeu destulă, trebuie să ne arătăm că suntem vrednici de ea. Scrie-mi și tu ceva, numai o săptămână mai este până la cununia noastră, și eu nu știu ce bine am făcut în lume de m'a învrednicit Dumnezeu de o fericire așa de mare. Și acum termin cu cel din urmă salut ce ți-am trimis în buchetul cel de lacrimioare: „Ești un inger în trupat.”

Alfus.

Prestanța și foloasele sfântului Sacrament a Căsătoriei față cu căsătoria civilă și concubinatele.

(Continuare.)

I. Caracterul unității Bisericii lui Christos în Sacramentul Cununii.

Precum afară de Biserica lui Christos nu este mântuire, întocmai, afară de Sacramentul sfintei căsătorii, nu este altă cununie numescă-să aceia „căsătorie civilă“, „legătură civilă“ „concubinată“ ș. a.

Unul este Dumnezeu — în trinitatea persoanelor dumnezești; unul este Christos Dumnezeu, omul, Capul nevăzut a Bisericii Sale dreptcredincioase catolice; una este Biserica întemeiată de Dânsul; unul capul văzut a Bisericii lui Christos — Pontiful Roman; una este turma Lui; aceleași sunt învățăturile, dogmele de credință și tradițiunea Bisericii catolice peste tot pământul; aceleași sunt sfințele Sacramente, așezate de Domnul nostru Isus Christos în toată estinderea Bisericii Lui. Una, sfânta noastră Liturgie în jertfa-i necrutată. Una și aceeași e și sfânta taină a căsătoriei, orânduite de Domnul nostru Isus Christos, dela începutul Bisericii Sale — preste tot rotogolul catolicismului.

„Precum Christos e capul Bisericii“, așa și „Bărbatul e cap muierei“ zice Mântuitorul la S. ap. Paul. Precum Biserica e locașul lui Dumnezeu, așa și cununia, ca Sacrament și legătură sufletescă: este statul și cuibul darului sfințitor a lui Dumnezeu.

Precum nu poate fi adevărata Biserica a lui Christos, carea s'a lăpădat de El ori s'a rupt de cătră „Vița Lui“, „Eu sunt vița, voi mlădițele“; „Cine rămâne în Mine, eu încă rămău întru el“; „Cine nu adună cu mine imprăstie“; „Cine nu este cu mine, în contra mea este“ zice Mântuitorul: în tocmai, cine crede, că se poate cununa în mod sacramental, ori în mod conform legii lui Dumnezeu, în mod legal și valid afară de Biserica lui Christos, fără preot catolic și doi martori, să înșeală.

Căci oare Biserica lui Christos e aceea, a căreia învățături și taine, după timp, loc, împrejurări și după capriciul omenesc, acum o ciungăresc într'un chip, acuma în altul; ce le convine admit, ce nu le convine lăpădă; interpretează, ori adaug, ori aruncă după plăcerea celor puternici, ori a pasiunilor? Au Biserica lui Christos e aceea, care admite două taine, ori aceea a căreia „credeu“ e politica națională, ori a căruia cap e Țarul?

Întocmai sfânta taină a cununii, nu poate fi legătura de papir, de aur, ori de argint, ori de aramă, care să leagă în târg, în piață, în cancelarie, sub silă, din interes, din jalușia puterii și auctorității civile, din dispreț și desconsiderarea față de Sfânta Maică Biserica a lui Christos, dupăcum vedem în Franța, Italia etc.

Precum aurul și argintul, pușca și baionetul, papirul și contractul, politica și interesul sunt și au alte destinațiuni, cari asemenea atât familiilor singurătice, cât și societății omenesti, numai sub influința salutară a Crucii și a Evangheliei, pot să fie folositoare ca atari, așa și „contractul căsă-

toriei sau civil“ rămâne în nuditatea sa un târg, un pact, o învoire cu vorba sau în scris, lipsită de caracterul sacramental, lipsită de darul lui Dumnezeu, încât „Cine nu are pe Dumnezeu de Tată și Biserica mamă“, acela nu poate avea nici spuza mângâierii — de a fi făcut un lucru plăcut lui Dumnezeu. Creștinul mergând de sine la „contractul civil“, să meargă cu intențiunea, că îndată ce va fi satisfăcut legii civile coercitive să se prezenteze înaintea preotului catolic în Biserica catolică și înaintea a 2—3 martori să dobândească „sfânta Taină a căsătoriei“, carea însă la aceleaș persoane numai una poate să fie, iar nu mai multe, ca banii, ori ca papirele, de cari poți pune și într'un buzunar și într'altul, dacă ai.

Au scopurile sfintei cununii se pot ajunge prin schimbăciosul „Contract civil“ ori prin „Concubinată“, ori „poligamia simultană“, ori prin „căsătoriile disolubile“? Oh! se înșală lumea amar! Pentrucă precum idololatria și politeismul sunt născociri omenesti, așa și soțul, care are, ori poate avea deodată, ori prin reînnoirea contractului civil abandonându-și cu voia și soțiile una după alta în viață, dar în mod infidel — lăsându-le pe rând și părăsindu-le, nunumai nu e sub legătura darului sacramental a sfintei cununii, ci a degenerat, deși conform legii civile în mod licit, în poligamie ori poliandrie, căci trăindu-i soața abandonată, el trăește cu alta și e în bigamie. Dumnezeu însă a zis dela început, că „ceea ce Dumnezeu a împreunat omul să nu despartă“.

Apoi sfânta taină a căsătoriei, „e un pom, a căruia fructe sunt copiii cei buni“ dupăcum zice S. Francisc Xaferiu. „Cine e bun“ „decât singur Dumnezeu“; au poate fi alta cununie și încă bună, decât cea așezată de însuși Dumnezeu și Domnul Isus Christos? Au prunci se pot numi „buni“, decât cei născuți și crescuți în legea lui Dumnezeu. Au cetățeni și patrioți buni sunt aceia, cari sunt cosmopoliți, și au mai multe patrii, respective nu-le trăbue nici o patrie, „ubi bene, ibi patria“ — în înțeles material sensual.

Au a două soție fie chiar și legiuită, „mamă dulce“ e pruncilor mamei, respective soției prime — repauzate ori alungate fost legiuite? Au nu e mașteră. Dar încă dacă e legată de bărbat — numai prin „contract civil“ de azi pe mâne, fi-va ea chiar și pruncilor ei „dulce“ și cătră „soțul“ ei cu iubire și credință statornică: atunci când asupra ei, e sabia lui Damocle — prin disolubilitate?

Unitatea și indisolubilitatea matrimonială, sunt, — cu ajutorul darului divin, în Sacramentul matrimonialului, — a căruia cauză eficientă e consensul imprumutat, care consens reprezintă unitatea trupească și sufletească, — unitatea și indisolubilitatea sunt garanția viitorului și a familiei.

Lipsa unității și a indisolubilității matrimoniale, nu poate produce decât neîncredere, nesiguranță, răceală, neliniște, aversiune chiar și cătră prunci, neamintind ispitele interesului material, a concupiscinței și a altor patime omenesti cari de cari mai triste și mai desastroase. Lipsa unității și a indisolubilității sacramentale, își poate aduce în casă: o econoamă, ori o servitoare cu „carte de servițiu“, lipsa aceasta nu poate produce, decât — disunire, despărțire, discordie și

amar — casnic și familiar — la cea mai apropiată și favoritoare ori nefavoritoare atingere, ori lovitura, precum să zice, a sorții.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut.

Timoteiu Cipariu de Dr. I. Raț prof. f. 8°. A apărut cu ocazia aniversării de 100 ani dela nașterea marelui filolog român. — Costă 1 coroană și să poate procura dela: Librăria Semin. din Blaj.

Vasile Cârlova studiu istoric-literar de Dr. I. Rațiu prof. 8° 1905. — Această carte din punct de vedere literar are un preț de netăgăduit întru cât scoate din negura trecutului pe poetul tinăr, care face trecerea dela poezia veche la poezia nouă. — Studiul este urmat și de poeziile lui Vasile Cârlova, dintre cari unele nu erau cunoscute publicului. Cartea are în frunte portretul poetului. Ca esecție face cinste Tipografiei seminariale din Blaj. — O recomandăm tuturor. Costă 1 cor. Se află de vânzare la Librăria semin. din Blaj.

Biblioteca „Foi poporului“ Nr. 5: Din trecutul omenimei. Ulise, regele din Ithaca, povesire istorică de Silvestru Moldovan, Sibiu 1905. 62 pag. prețul 20 fil.

— Nr. 6. Răs și vesălie (anecdote și glume) pag. 64 prețul 20 fil

Dr. Beke Manó: Aritmetică pentru școlile medii, prelucrată de Aurel Ciortea, editura librăriei Ciurcu, Brassó 1905 prețul 3 cor. În acest manual dl Ciortea introduce o terminologie română în locul celei latine așa scrie: adunare, scădere, cât, descăzut, scăzător, ș. a.

Nicolae Dobrescu: Fragmente private la istoria bisericii române. Budapesta 1905. pag. 83 prețul cor. 120. Parte înșămnată din articlii aceștia au apărut în ziar („Lucafărul“) altele sunt inedite, peste tot ele sunt de interes pentru cei ce doresc să cunoască trecutul bisericii românești.

A. Frățilă: Sensul și întrebuințarea prepozițiilor în limba română. Galați 1905 pag. 67 prețul 1 cor. Se ocupă deocamdată cu prepozițiunile: spre, pre-pe, preste- peste, pentru, prin, printre și despre.

N. Iorga: Istoria Românilor în chipuri și în icoane. București 1905 pag. 222 prețul 250 cor.

Dr. Ludovic de Csato: Câteva pagini. Tipografia Poporul român. Budapesta, prețul 1 cor. Cuprinde 8 bucăți literari apărute, doară toate, în ziarele noastre.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine
rugăciuni cătră Preasf. Năs-
cătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Editor și redactor răspunzător:

Aurel C. Domșa.

Cărți ce să pot căpeta în Librăria Seminarială:

Floricele de câmp, de A. C. Domșa . . .	1.—
Căntece, Sabo	1.—
Visuri trecute. Ciura	1.—
Studii și Biografii. Dr. I. Rațiu . . .	2.—
Geniu pustiu, Eminescu	2.—
Drumuri și orașe, Iorga	2:50
Poesii de Alexandri.	3.—
Teatru I. II. Alexandri á 1.50	3.—
Vers și proză Alexandrescu	1:25
Novele A. Brătescu-Voinesci	1:50
Liter. pop. Eminescu.	1:50
Ciocoii N. Filimon	1:50
Legende și basme Ispirescu.	1:50
Povești, I. Creangă	1:50
Vorbe înțelepte A. Popoviciu.	1:50
Vatra Părăsită Slavici	2.—
Din Bătrâni	2:50
Eminescu și Coșbuc de Alexandru Ciura.	1.—
Limba Română poporană și Dia- lectul Sicilian, de Alesiu Viciu . . .	1.60
Ierarhia Românilor din Ardeal și Un- garia de Dr. Augustin Bunea, Prețul 3 cor. Biblioteca Minervei 22 nr. fie care număr 15 fil.	

Julius Erös.

Sibiu (Nagyszeben) strada
Cisnădiei 3.

Tot felul de oroloage, juvaere din aur și argint, — tăcămuri din argint, requisite de aur și argint pentru biserici.

☞ Cel mai mare deposit din Ardeal ☜

Mare deposit de sticle măritoare, ocheane și binocle

Comandele se eșecută numai pe lângă rambursă.

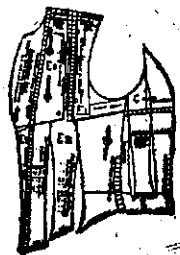
Reparările se eșecută prompt și eștin.

Cumpăr eventual schimb cu cel mai mare preț curent obiecte vechi de aur și argint și petri scumpe.

☞ La cerere trimit franco și gratis Prețcurent ilustrat. ☜

Nr. 3016. F. Orologiu cilindru remontoir din argint, cu acoperișuri duble de o construcție puternică și traică, costă 7:50 coroane.

(5) 10—52

marca fabricii

De mare însemnătate pentru Dame!

Fie care P. S. Dómnă își póte însa-și pregăti
cu o ușurință de neînchipuit

== talia sa după orî ce modă ==

cu ajutoriul aparatului de croit talie pentru dame

inventat de **Anton Guschelbauer**. A fost censurat de academie.
și poșede nenumărate scrisori de recunoscință.

Isi are patenta și e scutit prin lege în tóte statele culte.

*** Prețul unui aparat e 3 cor. franco rambursat. ***

== Se caută agenți ==

☛ Prospecte să trimit la cerere gratis ☚

Cu tóta stima:

Antal Guschelbauer.

Sopron.

17 (40—52)

La esposițiunea milenară din Budapesta de la 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer
— pentru clopote a lui —

Antoniu Novotny

— în Timișóra-Fabrie —

(22) 36—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouș, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai de parte spre facerea de clopote întregi armonioșe, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provădute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întorce cu ușurință în orî ce parte, în dată ce clopotele sint bătute de o lature prin aceea ce sint mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

== clopotele găurite ==

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sint provădute în partea superióră — ca violina — cu găuridupă figura S și pentru aceea aș un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminóșă, de cât cele de sistem vechiú, așa, că un clopot patentat de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiú. Mai de parte se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de tóce de metal.

☛ Preț-curentul ilustrat se trimit la cerere gratuit și franco. ☚

